

Kom ons sit sommer by die tafel.

André le Roux. Kaapstad:
Human & Rousseau. 294 pp.
ISBN: 978-0-7981-4924-2.

Die titel van die jongste werk van André le Roux, *Kom ons sit sommer by die tafel*, sluit met sy geselstrant aan by dié van sy kortverhaalbundel uit 1987: *Sleep vir jou 'n stoel nader*. Hierdie kortverhale vorm trouens ook die laaste afdeling van die nuwe werk, terwyl die verband nog versterk word deur die woorde “20 jaar later” op dié se titelblad. Die titelblad bevat verder die volgende belangrike tipe-rende inligting waardeur verbande gelê word met onder meer *dirty realism* en *new journalism*: “Noem dit dokumentêre fiksie. Dokumentêre fiksie, of realiteitsfiksie, laat die skrywer toe om kommentaar te lewer deur waarneming. Met ego-dokumente.” Op bl. 294 word by die erkennings weer na die begrip “realiteitsfiksie” verwys en word dit met konfliksituasies verbind. Die ruimte waar die konflik hom openbaar, word gesuggereer deur die kaarte van Afrika en Suid(er)-Afrika wat ook as deel van die parateks opgeneem is, en 'n moontlike reaksie daarop deur 'n aanhaling uit J. M. Coetzee: “And there come times when the outrage and the shame are so great that all calculation, all prudence, is overwhelmed and one must act, that is to say, speak.”

By die deurblaai en -lees van die bundel kom 'n mens gou agter dat dit deur 'n collage van verskillende soorte tekste gevorm word waarin deurlopende onderwerpe, motiewe, temas en toonaarde voorkom en wat mekaar op verskeie maniere oor en weer belig. Daar is, benewens die verhale, onder meer berigte en briewe uit koerante en tydskrifte, 'n uittreksel uit *Carte blanche*, die program van die funksie met die “oorhandiging van die FAK-Transvaalse Helpmekaarprys vir Joernalistiek aan André le Roux”, 'n Akte van Kommissie van die Suid-Afrikaanse Weermag en

'n uittreksel uit die Bevolkingsregister waarvolgens P. le Roux as 'n blanke geklassifiseer word. Reeds deur hierdie egodokumente en realiteitsfiksie lewer die bundel kommentaar op die Suid-Afrika van hede en verlede en kom 'n boeiende leeservaring en speurtog na verbande tussen teks en teks en teks en konteks tot stand.

Telkens kom motiewe soos bedreiging en vrees, magsmisbruik, sinlose optrede en politieke en ander verhoudinge na vore. So byvoorbeeld in die verhaal “Deur die kombuisvenster” waar die vrou 'n naamlose “hy” wat water soek as gevaar beleef en “armed response” bel. Hierteenoor staan byvoorbeeld “Deur 'n loergaatjie” waar die bedreiging werklikheid word: “Eers toe hy omdraai, besef sy hy is by haar in die huis. Hy hou die boorpunt vlak teen haar keel.” En ironies genoeg is dié hy juis die man wat die beveiligende loergaatjie in haar deur installeer. Hierbenewens is daar ook die strukturele en fisieke geweld van die grensoorlog en die apartheidsjare (“Hy skryf dis die dinge wat hy onthou van die regering van P. W. Botha”: “Richard skryf”) en die vrees vir die nuwe Suid-Afrika soos verbeeld in “Die gesuis van die nuwe Suid-Afrika”. In laasgenoemde vra 'n swart man brood, maar die man gee vir hom allerlei items net sodat hy hom later van diefstal kan beskuldig en rede het om hom dood te skiet: “Jy steel nie weer my goed nie, sê die man sag. Ek het jou op heterdaad betrap. Hy druk die sneller [...] Dan tel hy die telefoon op om die polisie te bel. In die gehoorbuis kan hy hoor hoe suis die plakkerskamp.”

Hierdie deurlopendheid binne die nuwe bundel en ook tussen dié bundel en *Sleep vir jou 'n stoel nader* kom eksplisiet na vore in die tekste getitel “51 berigte te velde” en “15 gerugte te velde – die eerste impimpi's”. Die titel van eersgenoemde herinner aan Van Wyk Louw se opstelbundel en het ook 'n aanhaling daaruit as motto, 'n aanhaling wat met

sy oproep van 'n idilliese atmosfeer en verwysing na 'n gesprek oor die Nederlandse Tagtiger Kloos dikwels kontrasteer — soms speels, soms wrang — met byvoorbeeld die noodtoestand maar ook die tekort aan sekere gaskoeldranke waaroor die berigte handel. In die gerugte, geput uit onder meer getuie-nis voor die Waarheids- en Versoeningskom-missie en koerante, kom die lot van polisie-informante en die rol van die weermag en die “people’s courts” ter sprake. Bowendien sluit die laaste woorde van “gerug 15” (“Hulle vang jou eers ...”) eksplisiet aan by die ver-haal met dieselfde titel uit die ouer bundel. Verder word intra- en intertekstuele binding bewerkstellig deur personasies wat in meer as een teks voorkom, byvoorbeeld die wedu-wee Celliers en ene Sidney.

Ten slotte moet 'n mens wys op die rol van ironie, wat reeds hier bo aangeraak is, en rela-tivering. Soos in “Deur die kombuisvenster” is die hoofpersonasie in “Waarom agtervolg jy my?” agterdogtig omdat dit lyk of die be-stuurder van 'n ander motor hom agtervolg en (dus) kwaad wil aandoen, maar in werk-likheid net verskoning wou vra oor sy vroeëre padgedrag. In die teks wat direk daarop volg, word dan 'n metafiksionele spel gespeel, want “[d]is deel van 'n storie met die titel: ‘Waarom agtervolg jy my?’”. Hier is die uiteinde egter totaal anders: “Die ander drie mans aan die linkerkant van die motor, elkeen met 'n skroewedraaier in die hand, is ook deel van dié storie. Maar hy het hulle nie gesien nie. Nie dadelik nie.” Hiermee land 'n mens terselfdertyd aan by die kwessie van relative-ring, dat “die” waarheid 'n problematiese saak is — verder bevestig deur die verskyning van drie tekste met die titel “Dit is die feite”, onder-skeidelik genommer 1, 2 en 3, waarin vorige “feite” telkens reggestel word.

Kom ons sit sommer by die tafel vertoon 'n ryk verskeidenheid en bied 'n uitdagende, dikwels onthutsende konfrontasie met die (?) werklikheid.

Heinrich Ohlhoff

Universiteit van Pretoria,
Pretoria